

פרשת שופטים

גליון דר"ת

שנה י"ב

אשרי האיש

החסידות בדרך רבוה"ק זיע"א

מפי ספרים וסופרים

וקול השופר הולך וחזק מאד

התפעמותו כשראה שהקול מתחזק והולך, עד שאחד מבני העיר זעק לעברו: "יהודי, איך מבין שאנחנו בסכנה עצומה? חיש הבא מים להציל את העיר מהדליקה".

והנמשל מובן מאליו: בהתקרב יום הדין אשר כל באי עולם יעברו לפניו כבני מרון, ומלך במשפט יעמיד ארץ, וצריך לעורר את עצמינו ולחזור בתשובה שלימה, על כן בוודאי החכם שענינו בראשו יודע את אשר לפניו, ובהישמע קול השופר, נתעורר לבו בחרדה גדולה לתשובה ולמעשים טובים, כי מבין ומאזין לקול התקיעה הזועק וצועק שובו בנים לאביכם שבשמים, הקיצו משנתכם כי אנו זקוקים לרחמי שמים מרובים, לכן איש הירא ורך הלבב יקח מוסר לעצמו להתעורר ולעורר לבו לתשובה ולשיפור המעשים.

(מפי ישרים)

מלא התפעלות והשתוממות הסתובב כפרי בעיירה הגדולה, על סקרנותו היה בולט שהוא אינו מן הסביבה, ושזה פעם ראשונה שהוא פוסע לו במרכז השוק המרכזי ההומה אנשים, בקושי פילס לו דרך בין עגלות עמוסות מלאות בסחורה, ומשפשף עיניו בהתפעלות לנוכח בנינים רבי הקומות, ולפתע קול זעקה פילחה את חלל השוק, קול תרועה הולך וחזק מאד, ויחדר כל העם אשר בשוק, בין רגע נהפך כל המקום כמרחקה, אנשים, נשים וטף אצו רצו בבהלה, כי האות ניתנה ששריפה פרצה בעיירה וכולם כאחד רצו לשאוב מים כדי להציל את הבתים הסמוכים שלא יתלקחו מהלהבות המאיימות לשרוף את כל הבא לידו.

רק הכפרי הלז אשר לא ידע פשר הזעקה, נעמד בתוך השוק והתחיל להפליא בלבו את הקול החזק היוצא מגדל העיר, ומרגע לרגע עלתה

אמרות טהורות

אמרות קודש מרבותינו הק' מאלכסנדר

מיותרים, כי מה מלמדנו בזה, הרי גלוי וידוע הוא שהשערים ניתנו מהשי"ת? אמנם הענין הוא ע"פ מה דאיתא בספ"ק אמונת משה (פ' זו אות ב') שכאשר היה נצרך רב העיר שעפס המליץ הרה"צ ר' נתקה זצללה"ה חתן הרה"ק ר' חיים חייקא מאמדורא זי"ע, לקבל כ"ק מרן אדמו"ר הר"ר שרגא פייבל מגריצא זי"ע, ונימק את הצעתו עפ"י הכתוב 'שופטים ושוטרים תתן לך בכל שעריך אשר ה' אלוקיך נותן לך', כלומר קח שופטים כאלה אשר יתנו בך ירא"ש, וזהו אשר ה' אלוקיך נותן לך, והרבי ר' פייבלי הוא שופט כזה שמשריש ירא"ש בלב כ"א, ע"כ.

ונוכל להעמיס זאת במה דאיתא בספ"ק תפארת שמואל (פ' זו אות ב') אשר כ"ק מרן אדמו"ר הזקן זי"ע דיבר בקדשו בשם כ"ק מרן אדמו"ר הזקן מווארקא זי"ע, 'שופטים ושוטרים תתן לך', כי כל איש צריך להיות רבי על עצמו, והסביר רבינו הזקן זי"ע דברי קדשו, ע"פ דברי השל"ה הק' (פרשה זו דרך חיים תוכחת מוסר) כי 'בכל שעריך' רומז לשערי הנפש, שתי עיניים ושתי אזניים ושני נקבי האף והפה (ספר היצירה ד', י"ב), וכן אות ברית קודש - ובספר הליקוט (פ' זו) הובא רמז זה משם הרה"ק מהרח"ו זי"ע, והוסיף שער המישוש שהם הידים והרגלים עיי"ש - וז"ב 'שופטים ושוטרים תתן לך בכל שעריך', שכ"א צריך להיות שומר השערים האלה ולשפוט א"ע תמיד ולהשגיח תמיד שלא יהא בהם שום עבירה ופגם ח"ו אלא יהיו תמיד בקדושה ובטהרה, ומסיים: כי 'בגחלת להבת שלהבת דיבוריו הק' שהיו יוצאים מלב טהור הפעיל בכל השומעים שיהיו נשמרים מכל רע, היינו שכ"ק מרן אדמו"ר הזקן בדיבוריו הק' הבערים כגחלי אש שיצאו מלבו הטהור, היה הוא בזה השופט ושומר שנתן לשומעים את ה' אלוקיך, שעל ידו המליכו את השי"ת בלבם, וכ"א נעשה רבי ע"ע, וקיים בעצמו 'שופטים ושוטרים תתן לך בכל שעריך', לשמור ולשפוט א"ע בכל השערים שלו.

תמים תהיה עם ה' אלוקיך (י"ח, י"ג). פירש רש"י ז"ל התהלך עמו בתמימות ותצפה לו ולא תחקור אחר העתידות.

ואפ"ל הכוונה כפי שהיה מרגלא בפה קדוש כ"ק אדמו"ר האלקי אור טמיר ונעלם רבינו מרדכי מנחם צוק"ל זי"ע [הרבי הצעיר] מווארקא, וזואם זאלן מיר זארגען וואס וועט זיין מארגען, לאזן מיר בעסער צורעכט מאכען וואס מיר האבן קאליע געמאכט נעכטען" [מה לנו לדאוג מה יהיה מה, מוטב נתקן מה שקלכלנו אתמול], וזו היא בחינת תמימות, שלא לחקור ולדאוג על העתיד, רק להשתדל לתקן את העבר. (אמונת משה פר' חיי שרה אות ו' ואת י"ח)

אם עשית איזה צדק, מיד תרדוף צדק אחר

צדק צדק תרדוף (ט"ז, כ').

ר"ל שתדוף צדק עם צדק, היינו אם עשית איזה דבר צדק, צדק תרדוף, ר"ל שתדע שהוא רק מכח עליון, ואם לאו איננו דבר צדק. וזהו למען תחי' וירשת את הארץ אשר ה' אלוקיך נותן לך (שם), הצדק אשר אתך הוא רק מצד כח ה' אלוקיך אשר נתן לך.

על ידי שלושה דברים אפשר לבטל את היצה"ר, ולהרגיז יצר טוב על יצה"ר

תכין לך הדרך (י"ט, ג). במסורה כתוב: שלוש פעמים תכין, תכין לך הדרך, תכין לבס תקשיב אזנך (תהלים י', י"ז), תכין דגנם (שם ס"ה, י'). ובביאור הענין י"ל ע"פ מאמר חז"ל (ברכות ה.) לעולם ירגיז אדם יצר טוב על יצר הרע שנאמר (תהלים ד', ה') רגזו ואל תחטאו, אם נצחו מוטב ואם לאו יעסוק בתורה שנאמר אמרו בלבבכם, אם נצחו מוטב ואם לאו יקרא קרי"ש שנאמר על משכבכם, אם נצחו מוטב ואם לאו יזכור לו יום המיתה שנאמר ודומו סלה. וזהו רמז המסורה ג' פעמים תכין 'תכין דגנם' רמז לתורה שנקרא דגן שמים (עיין במדב"ר ח', א') 'תכין לבס' רמז לקרי"ש, עדה"כ (דברים ו', ה') ואהבת את ה' אלוקיך בכל לבבך וגו', 'תכין לך הדרך' רמז ליום המיתה, ע"ד שאמר התנא (אבות ג', א') ולאן אתה הולך וכו', שע"י שלושה דברים הללו יש כח ביד כל אדם לבטל את הקליפות החופפים על ליבו ומונעים אותו מלעשות טוב, ולהרגיז יצר טוב על יצר הרע. (עקידת יצחק)

שופטים ושוטרים - שישפיעו לך אהבה ויראה להשי"ת

שופטים ושוטרים תתן לך וגו' אשר ה' אלוקיך. י"ל בדרך רמז שתמנה לך שופטים כאלו אשר ישפיעו עליך אהבה ויראה להשי"ת, ועי"ז 'שפטו את העם משפט צדק, צדק - היינו הבי"ד של מעלה ושפטו את העם - הפשוטי העם, ויכניסו את מעשיהם יחד עם מעשי הצדיקים, משום שמעשי הצדיקים באו ע"י העם שתומכים בהם וגורמים למעשי צדיקים, ועי"ז יזכו הבי"ד של מעלה לפשוטי העם לזכות למשפט צדק, מכיון שמעשי הצדיקים נתרומם ע"י הפשוטי העם שמקיימים אותם. (אמונת משה)

שופטים ושוטרים תתן לך - היינו לעצמך

שופטים ושוטרים תתן לך בכל שעריך אשר ה' אלוקיך נותן לך (ט"ז, י"ח). צריך ביאור אומרו 'לך' בלשון יחיד, וגם תיבות 'אשר ה' אלוקיך נותן לך'

ווארט

כל העולם ניזון בשביל חנינא בני

ונגשו הכהנים בני לוי כי במ בחר ה' אלוקיך לשרתו ולברך בשם ה' ועל פיהם יהיה כל ריב וכל נגע (כ"א, ה').

עוד ירמוז כי ידוע בשם א"ז (הבעש"ט) ז"ע כשהמלכות היא כלי יחוד אזי ח"ו צרות רבות וגו', וכשמייחדים המלכות עם דודה אזי כל טוב בא לעולם, ונהפך הכל לכרכה וחיים ושלוש. וידוע שהשכינה נקרא "ריב" כמבואר בתיקונים וכן כמה פעמים דברי ריבות נדרש על השכינה עיי"ש וכן (ויקרא י"ג ג' מ"ט) נגע צרעת תרגום אונקלוס מכתש סגירא רח"ל, אזי והובא אל הכהן העובד ה' כי הוא מהפך מנגע לעונג ומריב לרבי, היינו חכמה ובינה הנובעים, כן קבלתי מפי א"ז זצלה"ה, זהו רבי, וזהו על פיהם והיה היינו נעשה הו"ה שהוא חסד ויחוד ומתהפך מנגע לעונג ומריב לרבי, כשנעשה יחוד עם השכינה, והכל היא על פיהם, והמשכיל יבין.

(דגל מחנה אפרים)

מרגניתא דיצחק

פנינים בסדר פסוקי פרשת השבוע

לע"נ הרה"ח ר' יצחק
בן הרה"ח ר' משה אריה זצ"ל
נלב"ע ו' סיון תשע"ד

(ט"ז, י"ט). יש ללמוד קל וחומר מדה טובה המרבה, שעל ידי עזיבות הנגיעות, והמייגיעים עצמם כדי לרדוף הצדק, ומתרחקים מן התענוגים, וזוכין לפקידת עיניים. כי אם השוחד יעזור, רדיפת הצדק מפקח עיני עוורים. (שפת אמת, גור)

צדק צדק תרדוף (ט"ז, כ). שבאם אתה רוצה להיות צדק, אז צדק תרדוף' דהיינו שתדוף ותבריה את הצדק ממך, שלא תהיה צדיק בעיניך רק להיות שפל בעיניך, למען תחיה וגו' כנ"ל. (מאור ושמש)

צדק צדק תרדוף (ט"ז, כ). על דרך שפירש מחותני הרב הקדוש מו"ה יעקב יצחק זצלה"ה מלובלין, על מה שאמרו "עתידי הקדוש ברוך הוא להנחיל לכל צדיק וצדיק וכו'". ודקדק מהו צדיק וצדיק. ופירש הוא ז"ל לכל צדיק שאין די בעיניו צדקתו לבד, אלא כי גם כל ישראל יהיו צדיקים, והבאנו לשונו במקום אחר באריכות, עיי"ש שם. וזהו צדק, אימתי תהיה צדק - נחשב לצדיק, בזמן כי צדק תרדוף, לעשות עוד צדיקים. ויקויים בנו מקרא שכתוב ועמך כולם צדיקים, אמן. (קהלת משה)

תמים תהיה עם ה' אלוקיך (י"ח, י"ג). הנה מעלת התבודדות שיבחו הקדמונים עד מאוד, ובפרט בספר של"ה מביא רמז, בזמן "אני והו" דייקא, היינו שאין עם הכן אדם רק ה' יתברך, אז "הושיעה נא". ואפשר זה רמז כאן תמים תהיה ודאי, בזמן שתהיה ביד ולא עם איש, רק עם ה' אלוקיך דייקא, ודו"ק. (אור פני משה)

"שופטים ושוטרים תיתן לך בכל שעריך... ושפטו את העם משפט צדק". מבאר ה"כלי יקר": "תיתן לך" - קשוט עצמך תחילה, כלומר, קודם דאג שתהיה אתה מושלם, ורק אחר כך תוכל להתפנות להשפיע על אחרים שייטיבו דרכיהם. ברוח דומה פירש האדמו"ר רבי שמחה בונים מפשיסחה: "שופטים ושוטרים תיתן לך" - כשאדם שופט בקביעות את עצמו, רואה את הדברים שבו הוא טעה וגם את המעלות של אחרים, אז זה יוצא טוב שאז "ושפטו את העם משפט צדק". אבל מי שרק רואה את חסרונות הזולת ולא רואה את הגיבנת שלו עצמו, אחד כזה טבעי שימנע משפט צדק.

(מסופר: אישה אחת, בוכיה ונסערת, באה לפני רבי צבי-הירש מרימנוב, והתאוננה שהדיינים שדנו בדין-תורה שהיה לה עשו לה עוול ועיוותו את הדין. ציווה הצדיק לקרוא לדיינים ואמר להם: "נראה לי שטעיתם בדין. הראו-נא לי את המקור שעליו סמכתם את פסק-דיינכם" פתחו הדיינים את שולחן-ערוך 'חושן משפט', בסעיף שעליו התבססו בפסק-דיינים, וכשעיינו בו לעומקו התברר שאכן טעו. שאל אחד הדיינים, איך ידע הצדיק שטעו קודם שראה את הדברים?! אמר להם: כתוב: "תורת ה' תמימה משיבת נפש". אילו הייתם דנים דין אמת, לא הייתם האשה יכולה לכבות כל-כך...)

נביא מקרבך מאחיד כמוני יקים לך ה' אלוקיך אליו תשמעון, ככל אשר שאלת מעם ה' אלוקיך בחורב ביום הקהל וגו' ויאמר ה' אלי היטיבו וגו' נביא אקים להם מקרב אחיהם כמוך וגו' (י"ח, ט"ז-י"ח). תמוה מאוד, וכי יכולים לחשוב שהנביא לא יהיה מאחיד, ולמה היה צריך לומר להם "מקרבך מאחיד", וכי שומה עלינו להבין מהו שנאמר "כמוני", והרי "ולא קם עוד נביא בישראל כמשה". זאת ועוד, וכי היכן מצינו שאמר הש"ת למשה במתן תורה ביום הקהל: נביא אקים להם מקרב אחיהם כמוך? ברם, הכתוב מורה לנו הוראה לדורות, שלא יטעו לחשוב שהנביא צריך להיות באותו דרגה של משה רבינו - דבר שאינו יכול להיות כלל. זוהי ההדגשה "מקרבך מאחיד", היינו הנביא לפי הדור, ועם כל זאת חייבים לשמוע אליו כשם ששמעו אל משה, שהרי אמרו (ר"ה כה): ואל השופט אשר יהיה בימים ההם - אין לך אלא שופט שבימך, וכך גם לגבי הנביא, אין לך אלא זה שבימך - מקרבך מאחיד. (באר משה, אודרוב)

צדק צדק תרדוף למען תחיה וירשת את הארץ (ט"ז, כ). נראה לפרש כפל הלשון, דאיתא (פסחים דף ח) האומר הריני נותן סלע זו לצדקה על מנת שיחיה בני הרי זה צדיק גמור. והקשו התוס' והאמרו באבות אל תהיו כעבדים המשמשים את הרב על מנת לקבל פרס. ויש ליישב דדוקא עיקר המצוה צריכים לקיים שלא ע"מ לקבל פרס, אבל אם כבר קיים את המצוה פעם אחת כדינה והוא מוסיף עוד סלע לצדקה יותר על חיובו ואומר ע"מ שיחיה בני, זה שרי. וזה שאמר הפסוק, צדק, אם כבר נתת פעם אחת צדקה, צדק תרדוף למען תחיה וירשת את הארץ, אז רשאי אתה לעשות עוד צדקה על מנת שתחיה, כיון שכבר יצאת ידי חובתך. (נחל קדושים)

לבלתי רום לבבו מאחיו ולבלתי סור מן המצוה ימין ושמאלו (י"ח, כ). יש לפרש את הכתוב בדרך רמז, דאיתא (סוטה דף ד') דכל המתגאה כאילו עובד ע"ז. והנה ענוה נקראת בשם "מה", כמו שאמר משה "ונחננו מה" ואם נקח ממלת מצוה את האותיות "מה", ישארו האותיות "צו", ואיתא (סנהדרין דף נ"ו) אין צו אלא לשון עבודה זרה. וזה שאמר הכתוב, לבלתי רום לבבו מאחיו, שלא יתגאה, ולבלתי סור מן המצוה ימין ושמאל, שאם יתגאה יסיר ממלת מצוה אות הימנית דהיינו מ' ואת השמאלית דהיינו ה' וישאר מלת צו שמשמעו עבודה זרה, כי כל המתגאה כעובד ע"ז. (חתם סופר)

שופטים ושוטרים תתן לך בכל שעריך אשר ד' אלוקיך נותן לך (ט"ז, י"ח). פירוש, שתשים עליך שופטים, שיתנו בך את ה' אלוקיך. (בוציא דנהורא)

ולא תקח שוחד כי השוחד יעזור עיני חכמים ויסלף דברי צדיקים

מעשי צדיקים

העשיר שחזר בתשובה והיטיב את דרכו

גביר בעמיו, הלה דרך כבר על סף חדרו של רבי מאיר, ולפתע הבחין כי בחדר שווה יהודי נוסף - היה זה הצדיק שנענה להצעת רבי מאיר, נרתע איפוא הגביר לאחור ולא ידע את אשר יעשה - יכנס או צא, כך עמד לו נבוכ מן הצד וחכיה. חלפו דקות מעטות, שבעיניו של הגביר נדמו כנצח, והנה פצה רבי מאיר את פיו ופנה אל הצדיק ששהה בחדרו: "ברצוני לספר לך מעשה נורא, ישמע גם האיש הזה" - הוסיף בהפנותו פניו אל הגביר - "וילמד מוסר השכל".

וזה היה המעשה שסיפר רבי מאיר: בעיר אחת התגורר עשיר מופלג, בעל נכסים רבים, ר' משה - זה היה שמו של העשיר - היה קמצן מופלג, אל ביתו של ר' משה מעולם לא הזמן איש להיכנס, מעולם לא בא אורח בצל קורתו,

מסופר: אל הרה"ק רבי מאיר מפרעמישלאן זיע"א נכנס אחד מצדיקי דורו ואמר לו כי בכונתו לנסוע לארץ ישראל. הקשיב רבי מאיר לדבריו ושתק. אחרי כמה רגעים שאל הרבי "ומנין תקח כסף לנסיעה?" השיב הצדיק כי בכונתו לשהות בדרך אצל קרוביו ומכריו ולקבץ שם את דמי הנסיעה - ארבע מאות שקלי כסף. שוב שתק רבי מאיר ושקע בהרהורים, ואחר שאל: "וכלום לא כרוכה נסיעתך אל קרוביך בביטול תורה? מוטב כי תשב עמי באותו פרק זמן ותהגה בתורה, ואני אאסוף עבורך את הסכום הדרוש". חכך הצדיק בדעתו והחליט להיענות להצעתו של רבי מאיר.

בינתיים קרא רבי מאיר מפרעמישלאן לשמשו להורה לו להכניס לחדרו את האנשים המבקשים להיכנס. החלו הבאים להיכנס, ראשון היה יהודי עשיר,

מעולם לא זכה איש לסעוד לחם על שולחנו, לעיתים, אמנם נזדמנו עניים לחצר ביתו, אך אל הבית פנימה לא הוכנסו. בעל הבית היה שולח אותם אל שכנו, אל ר' מתתיהו ירא האלקים וישר הדרך, "אצל שכני בודאי תקבלו מזון ומקום ללון בו" היה אומר העשיר הקמץ לאותם עניים. ואכן, אמת דיבר, בבית ר' מתתיהו זכו העניים בקבלת פנים נלכבת, בעת הבית ואשתו נדיבי לב היו וקיבלו כל אדם, ויהי זה הדל והפשוט ביותר, בסבר פנים יפות. אותו ר' מתתיהו לא היה עשיר, רחוק היה מכך, אם כי בני משפחתו מעולם לא ידעו מחסור, אף כי אמצעיו לא היו רבים - תמיד היה ביתו פתוח לרווחה.

אם סבורים אתם, כי אנשי עירם של ר' משה ור' מתתיהו הוקירו את ר' מתתיהו הודות למעשי החסד שלו, ולעומת זאת, זלזלו בר' משה הקמץ - טועים אתם! אמנם בני העיר העריכו את ר' מתתיהו טוב הלב ורב החסד, אך הבריות כבדו והוקירו גם את ר' משה העשיר הקמץ, הנה כי כן, דרך העולם היא לכבד את העשירים אף כשאין הללו ראויים לכך כלל ועיקר! כיון שכך, התעורר בשמים קטרוג גדול על ר' משה העשיר, וכך אמרו דרי מעלה זה לזה: "אמנם בעולם של מטה חולקים לו כבוד וקוראים לו 'רבי משה' וכל זאת בשל עשרו, אך אצלנו, בעולם של מעלה, נדון כל אדם על פי מעשיו והתנהגותו ולא על פי עשרו!" נמנו וגמרנו ליטול ממנו את כל עשרו ולהעבירו לידי ר' מתתיהו! והנה הגיע אליהו הנביא זכור לטוב ואמר: "אין דנים איש על פי השמועה בלבד, אלך ואראה אם אמנם מגיע לו, לעשיר ר' משה עונש שכזה!"

הלך אליהו הנביא ודמותו כשל עני והגיע אל בית ר' משה ביום חורף קר ומושלג. לגופו לכבש בלויי סחבות וגופו רעד מצנה כעלה ברוח. בא אל פתח הבית וביקש להיכנס, באותה שעה לא שעה העשיר בביתו, פנה אליהו הנביא המתחזה כעני, אל המשרת שפתח את הדלת ואמר לו: "הרשה נא לי להיכנס פנימה ולהתחמם אצל התנור". "לא אוכל", השיב המשרת, מהר וצא מכאן, עוד מעט יבוא בעל הבית - אדם רע וצר עין הוא, ואינו מוכן לעזור לאיש, וכשיראה כי אורח נכנס לביתו בהיעדרו - יגרש מכאן את שנינו אל הרחוב המושלג".

עודם מדברים ואל הבית נכנס ר' משה בכבודו ובעצמו, עיניו נפלו על העני העומד בחדר המבוא, ושאלה נזרקה מפיו: "מי האיש הזה? מה הוא מבקש?" ברוב מבוכה ופחד דבקה לשונו של המשרת לחכו, אך הנה פצה האורח את פיו ובלי להסס פנה אל בעל הבית ואמר: "האוכל לקבל כוס יין שרף להחיות את נפשי?" הבקשה עוררה את זעמו של בעל הבית. "גרש את האיש הזה מבית!" צעק לעבר המשרת. והמשרת - צער רב מלא את לבו, אך בליט ברירה פנה למלא את פקודת אדוניו, הוא ניגש אל העני, הובילו החוצה וסגר

אחריו את הדלת.

מבעד לדלת נשמע קולו של העני, העומד בכפור, והוא בוכה, מפציר ומעורר רחמים, אך בעל הבית עשה עצמו כאילו הקול לא מגיע לאזניו והמשיך בעיסוקיו הרגילים. כשנוכח אליהו הנביא זכור לטוב, עד היכן מגעת דרגתו הנמוכה של העשיר, כבש פניו בקרקע ובכה, על כי אדם מישראל מסוגל לנהוג כך! חזר ובא לפמליה של מעלה, והפעם לא היו בפיו מילים, הבינו דרי מעלה מתוך שתיקתו, כי גם אליהו הנביא מסכים עתה לביצוע גזר הדין, שנחרץ על ר' משה העשיר הקמץ.

"ואז, כשכלו כל הקיצין", המשיך הצדיק רבי מאיר מפרעמישלאן את סיפורו, "קשה היה לו, למאיר, לישוב במנוחה ולראות כיצד מוטל גזר דין כל כך קשה על אדם מישראל, יהודי שנלכד בחטאיו כזבוב שנתפס בקורי עכביש. לא יכול איפה להבליג, קפץ ממקומו ואמר: רבותי! כלל גדול בידינו: אין עונשין, אלא אם כן מזהירין אני אהיה שליח בית דין של מעלה, ואלך להזהירו אזהרה אחרונה. והיה - אם יסכים העשיר ר' משה להעניק ארבע מאות שקלים של כסף ליהודי הצדיק הזה, הרוצה לעלות לארץ הקודש, ונוסף לכך יקבל על עצמו להיטיב את דרכו ולגמול חסד עם הבריות - ימשיך עשרו להיות בידיו, אך אם, חלילה וחס, ימשיך ר' משה בדרכו הרעה - גזר הדין יתקיים: כל רכושו ילקח ממנו, וכל ימי חייו יהיה סמוך אל שולחנם של אחרים.

סיים הרה"ק רבי מאיר מפרעמישלאן את דבריו, המתין קמעה ואחר כך אמר בפנותו אל היהודי העשיר שעמד בפתח החדר: "הרי ר' משה נמצא כאן, נשאל איפה את פיו". בטרם סיים את דבריו, בקע ועלה בחדר קול בכי, וכעבור רגע צנח הגביר ארצה, מתעלף. שעה ארוכה ניסו לעוררו מעלפונו, וכששבה אליו רוחו וחזרו אליו כוחותיו, ניגש האיש אל רבי מאיר ואמר: "כנים דברי רבנו, חטאתי, עויתי ופשעתי, וכעת אני מקבל על עצמי לעזוב את דרכי הרעה ולהיטיב את מעשי, והלוא נאמר: 'מודה ועוזב ירוחם!'".

ובדברו, הוציא הגביר מכיסו ארבע מאות שקלי כסף ומסרם לידי האיש היושב בפינת החדר, אותו אדם צדיק שעליו אמר הרבי, כי ברצונו לעלות לארץ ישראל. "אנא!" ביקש הגביר, "בהגיעך לירושלים, הזכר את שמי לברכה אצל הכותל המערבי!". ובעזרת ה' זכה הצדיק לעלות עם בני ביתו לארץ ישראל, בלי שיבטל זמנו ותורתו על איסוף מעות לשם כך.

והגביר ר' משה? - הוא חזר בתשובה שלימה ושינה את דרכו מן הקצה אל הקצה. ביתו היה פתוח לרווחה ועניים היו בני ביתו. עד מהרה יצא שמו לתהילה בכל קהילות ישראל כבעל צדקה וכמכניס אורחים, ונכסיו הרבים היו לברכה לו ולאחרים.

בפי ישרים

ללכת בדרכי ישרים לפניך

העבודה של חודש אלול - להביט למעלה לשמים

והנה הגיע למקום יהודי פשוט, ושאל את המלך: "כבוד המלך, האם אתה מרשה ליכות בארגז האוצרות שלך, גם בלי להירטב?" המלך הנהן בראשו, ושאל: "האם לדעתך זה אפשרי?", "וודאי", השיב היהודי. היהודי הנבון, ניצב על שפת בריכת המעיין, זקף ראשו כלפי מעלה, ניתר ניתור זריז, טיפס מענף לענף, והוריד מצמרת העץ את ארגז האוצרות.

אם נתבונן מעט בעומקו של העובדה הנ"ל, נראה שיש פה מלך חכם ועשיר שרוצה בכל ליבו ונפשו לתת לאחד מהאנשים ארגז מלא באוצרות יהלומים וזהב לרוב, שמי שיזכה בהם, יהיה את שארית חייו מתוך שפע והרחבה, בלי שום טרדות של פרנסה, אבל... בכדי להגיע לארגז צריך לעשות מאמץ. והמלך כמו שציינו חוץ מעשירות מופלגת שהיתה לו, והייתה מנת חלקו. הוא גם היה חכם, ולכן הוא לקח את הארגז ושם אותו בין הענפים בעץ שמעל המעיין ששווק מים חיים, והארגז השקיף אל תוך המים, והוא רצה לראות מי מבין כל האנשים יהיה בחוכמתו להביט מתוך השחיה במים למעלה, ויראה את הארגז. אבל כמו שראינו כולם ראו את השקיפות של הארגז וידעו שהנה והם מגיעים אל האוצר היקר והנכסף, אבל לא כן היה, כולם הוציאו מים עם חול או אבנים, ויצאו בפחי נפש משם.

כך או כך אנחנו נמצאים בעיצומו של חודש אלול, הנקרא חודש הרחמים והסליחות, אם בכל השנה הקב"ה משפיע עלינו רוח רחמים וחסדים מרובים, אז בחודש הזה הוא משפיע עלינו עוד יותר ועוד יותר. ויותר מכך שכל החודש הזה הוא מקשה אחת בהכנה להימים הטובים הבאים לקראתנו לשלום, ר"ה - יום הדין, עשרת ימי תשובה, ויום הכיפורים, חג הסוכות ושמחת תורה, ירח האיתנים, שכל הזמן בני ישראל עסוקים במצות. ונקרא

היו היה מלך חכם ועשיר, שהקים בחצר ארמונו גן רחב ידיים וקסום. שהעין לא שבעה מזיופי וההדר, ומן השילוב ההרמוני של המעיינות והנחלים, העצים והפרחים הנהדרים, והנדירים. מכל קצו תבל הביאו לאותו גן פרחים ועצים, והכל היה נראה נחמד למראה.

יום אחד כטוב לב המלך בעושרו ואושרו, הכריז כי הוא מעוניין להעניק אוצר של זהב ויהלומים לאזרח שיצליח למשות ממצולות אחד המעיינות שבחצר ארמונו את הארגז הגדוש באוצר הנכסף. וכל זה בתנאי קודם, שכל אזרח מותר לו לצלול רק פעם אחת ולנסות למשות את האוצר.

עומקה של בריכת המעיין לא עלה על 3.5 מטרים, כך או כך שאדם חזק ובריא יכול היה בקלות למשות את הארגז, ולהתעשר עושר רב.

קהל רב הגיע אל הגן הקסום, שכן מי לא רצה לקבל במתנה כזה אוצר עם יהלומים וזהב לרוב, שיעשה אותו לעשיר בין רגע חיפוש בתוך המעיין, אבל...

אנשים קפצו בזה אחר זה אל תוך המעיין, איש אחר רעהו. האוצר היה נראה ממש בהישג יד, סמוך ונראה, ואפילו לא יאומן... בעודם שוקעים במצולה וממשים אותה, עלה בידיהם רק אבנים וצמחי מים, הארגז פשוט נעלם מעיניהם. מי לא ניסה לקטוף את האוצר הנכסף, והמובטח? כולם, אנשים חשובים לצד פשוטי העם, זקנים ובני תשחורת, כל אחד היה משוכנע שרק הוא ורק הוא יצליח למשות את האוצר האגדי מהמצולה, ולחיות את שארית ימיו ללא דאגות. המלך יושב מאוכזב על כי אף אחד לא מוצא, ואף אחד מנתניו אינו זוכה בעושר הנכסף.

